

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ Antiqvitate

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Cap. II. Quid literæ? & vnde dictæ? Vocari Othioth Hebræis, id est, signa: Græcis σημεια, σήματα, τύπος, χαρακτηρας, χαραγματα, id est, signa, & formas, & sculpturas: quia visus obiectum sunt. Latinè ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

Quid Literæ, & unde dictæ?

QVONIAM suprâ diximus scriptionem omnem fieri per literas, hîc fuit ante alia de iis agendum. Igitur literas definit Isidorus libro I. cap. III. *Indices rerum, signa verborum.* Gregorius Tolofas lib. XVI. Syntax. cap. III. *signa pronuntiationis.* meliùs sanè quàm Scaliger lib. I. De caus. ling. Lat. cap. V. qui eas vocat *minimam partem dictionis.* meliùs quàm Goropius lib. III. Hermath. qui cum veteribus quibusdam contra Scaligerum, appellat eas *minimam partem vocis.* Neque enim literæ seu scriptæ seu non scriptæ, possunt partes esse vocis aut dictionis quâ vox aut dictio est, nisi quâ scripta vox aut dictio est; quando omnis vox aut dictio, quâ tales sunt, soni sunt: litera autem quâ litera est, obiectum visus est (neque enim litera auditur, sed sonus literæ pronuntiata; neque quamdiu scripta nō est, litera est:) ecquî igitur res visibilis pars erit soni? Rectè ergo literæ signa pronuntiationis: etiamsi enim pronuntiatio in sono consistat, potest tamen eius signum aliquod sub visum cadere. Sic Hebræi literas אותיות Othioth, id est, signa, vocant, inquit Greg. Tolofas lib. XVI. c. III. De arte mirab. Sed propriè ea vox significat signa signorum; id quod clariùs literarum indicat naturam: sunt enim literæ signa vocum, voces autem signa rerum; sunt ergo literæ, signa signorum. Atque hinc confirmatur Isidori sententia definiientis literas esse *indices rerum, signa verborum.* primò enim literæ signa sunt vocum, deinde

deinde signa rerum per voces. Loquor de literis non hieroglyphicis: quarum nonnullę signa sunt vocum simul & rerum; plurimę autem signa tantum ipsarum rerum, vt apparet in Notis hieroglyphicis Astronomorum & Arithmetorum. Certę non possunt mihi probari quorundam veterum Grammaticorum, vt Prisciani, Diomedis & Marij Victorini opiniones, qui literam definiunt vocem aut minimam partem vocis. Illud autem miror præcipuè, neque illos ipsos sibi satis constituisse in literã definiendã; nam Diomedes libro 11. & Priscianus lib. 1. dicunt *vim ipsam seu potestatem vocari elementum; literam autem esse figuram tantum illius potestatis*; ex Scauro, qui literam appellat *vocis quę scribi potest figuram*. quomodo igitur litera erit vox, aut vocis pars, si est ipsius elementi nota quedam & imago, vt loquitur Priscianus. Sic Græci *σημεία, σήματα*, id est signa, teste Herodoto; item *τύποι*, id est formas: *χαρῆτινες, χαράγματα*, id est, sculpturas: propriissimè verò *γραμματα* vocant, id est lineaturas, quia *γραμμάς*, hoc est, lineis constāt. Sic denique Latini, inquit Scaliger loco citato, *quia literę omnes lineis constant, à lineando, eas primùm dixere lineaturas, deinde literas*. In quam sententiam pridem etiam scripsit Bibliander in Commentar. *literarum: Denominantur literę, inquit, à lino, vnde linea & lineamentum etiam dicitur*. Vera, nisi fallor, Bibliandri & Scaligeri sententia; nam & Marcianus confirmat libro 111. vbi sic loqui facit Grammaticam: *Mihi attributum literarum formas lineare*. Oculi ergo obiectum sunt literę, sicut & omnes lineę, non aurium; quare pars vocis aut dictionis, hoc est soni, quę erunt? Hinc apparet etiam Prisciani er-

ror, qui *litteras à lituris, quòd delerentur*, deriuat: prius enim facta quàm deleta, inquit Scaliger. sed occupat his verbis Scaligerum Goropius: *Benè fortassis, nisi mortales quoque homines vocarentur*. At meo quidem iudicio frustrà est illa Goropij similitudo, neque Scaligeri ratiocinationem infringit: non enim rectè homines vocarentur mortui, vt mortales vocantur. Sic literè fanè, non rectè lituræ, etsi fortè possent liturabiles dici. Insurgit denuò Goropius: *Litura non solum deletionem, sed etiam tectorium seu incrustationem significat apud Columellam; ab hac liturâ, litera dici videtur; cum nempe tabulis primùm cerâ illinebatur ad scribendum; quæ cera instar crustæ alicuius seu lituræ erat, quando tabulis erat allita*. Abit in hanc sententiam cum Goropio Neapolitanus A porta lib. De not. furt. cap. xii. Ego tamen ab eo in alia omnia: nam quia si à liturâ tali litera dicta est, quomodo igitur literam primâ syllabâ omnes Poëtæ producant, lituram primâ syllabâ corripunt? *Bella res*, inquit Goropius, *quasi non omnes veteres duplici tt litteram scriberent, non autem literam, vt in Orthographiâ suâ adnotauit Manutius*. Tamen Goropi, plurima veterum exempla faciunt, vt Manutio vix credam; & certè ratio facit; quia non scribitur *littura*, vnde tamen vis ita scribi *litteram*. Denique cur non credam, litteras apud Latinos dictas esse à lineâ; quando Græci à *γραμμή*, id est lineâ, eas appellant *γραμματα*? quando tu ipse Goropi, lib. secundo Hieroglyphicôn sub finem; verbum Scribo deriuas à Cymbricâ voce *Screff*; quæ lineam notat, vt ipse interpretaris? Fateor tamen, ingeniosum est tuum de literæ etymologiâ commentum; adeoque dignum visum quod huic loco

loco intexerem, ne quid de literæ etymo desiderari posset: *Let* membrum significat: quæ vox à delicatioribus *Lit* effertur. apud Cymmerios, *Em*, vocem notat. vnde *Aefem*, halitus, qui est e: ca vocis, *Aef-em*. *Ter*, vel *Der*, articulus est. quamobrem *Let-ter-em* notabit, membrum ipsius vocis. Sed quia *Let* dicimus & *Lit*; ex litterem, *Latinus* se: it litteram; quæ nobis iam breuitatis causâ, in singulari est *letter*, in plurali *letteren*. Non abnuo, vt alius quis Goropio hoc credat; sed vereor id esse vnum de paradoxis illis de quibus ipsemet Goropius dicit initio libri *III*. Hieroglyphicôn, *Audiuisse se frequenter à viris Latina, Græca, Hebraica lingua peritissimis, dogmata sua plurima rationibus niti admodum firmis, & talibus vt eas vel reuicere vel frangere nequeant; sed tamen adduci non posse vt ea probent aut vera esse fateantur.*

Iam verò nec probare possum *Isidori & Seruij* opinionem, qui *litteram* quasi *legiteram* appellant, quòd legentibus præbeat iter, aut legendo iteretur. Multo verò minùs stomacho meo facit frigidù illud *Marij Victorini* figmentù: *Quidam dixerunt leuiterã, quia leuat vt iteretur, id est, delectat iterũ vt scribatur.* Illud autem omnino certum habeo, *litteras esse elementa dictas*, vt *Iul. Scaliger & Tolofas* docent, quòd ex illis componantur dictiones, sicut ex his corpora mista: quod affirmant item *Priscianus & Tertullianus* lib. *v*. contra *Marcionem*. clarissimè autem his versibus *Lucretius* docuit libro *II*.
De rebus naturalibus:

*Quin etiam passim nostris in versibus ipsis
Multa elementa vides, multis communia verbis,
Cum tamen inter se versus & verba, necesse est
Constitare alia ex aliis constare elementis.*

Vnde admiror Diomedem Grammaticum, qui ita literam diuidit ab elemento, vt litera fit id quod scribitur, elementum autem vis ipsa & potestas literæ.

CAPVT III.

*Quæ litera, à quibus, & quando
scriptio inuenta.*

NON alia res est, in quâ plures magisque pugnant sententiæ reperiantur, atque hæc tractatio de primâ literarum & scriptiois origine. videas dissipatû Penthei corpus. Quod verò huic disputationi tenebras densissimas adfert, est ipsa scriptorum nimia multitudo. Vnde profectum, vt neoterici maximè in tam diuersas sententias discesserint, non animaduertentes scilicet Gentium totarum & Regionum nomina fuisse interuallis temporum mutata, in quibus repertæ & excogitatæ primùm literæ; & easdem Regiones ac Gentes diuersis nominibus apud veteres appellatas subinde fuisse; imò & literas mutatas à quibusdam, seruata tamen facta tectam linguam; vt de Hebræis nemo ambiguum habere potest. Et verò ab aliis retentas literas, mutatum loquendi genus; vt certum est de Italis & Hispanis, de Gallis, Belgis, Germanis, & Anglis. Hinc enim vsu venit, vt qui nescierunt, Hebræos exempli gratiâ ante tempora Noë vsque ad Adamum fuisse gentem sine nomine Hebræorum; pòst verò eandem vel ab Heber filio Sale, vel ab habitatione trans, seu עֶבֶר *heber*, flumen, Hebræam esse dictam: deinde à temporibus Iacob eandem appellatam esse Israëliticam; deni-